

one-word terms may fail to define complex phenomena and features of new concepts explicitly. Therefore, it is essential to study term-combinations more profoundly. The number of recent studies devoted to the problem of term-combinations has grown remarkably and various interesting outcomes are suggested. Nevertheless, there are some aspects that still need further elaboration. The article aims to analyze the structure of pharmaceutical two-component terms. Since the pharmaceutical lexicon is being constantly enriched with new notions, and the existing terms are being continually clarified, there is a necessity to systematize pharmaceutical terminology both in terms of semantic and word-formation aspects. The structural and quantitative analyses enabled to reveal the tendencies on this level of the pharmaceutical terminology. The main groups of two-component pharmaceutical terms were outlined, namely: 1) nominal terms; 2) adjective and nominal terms; 3) verbal and nominal terms. The most productive models of two-component pharmaceutical terms formation were determined, namely: $N_1 + N_2$ and $A + N$ models.

Key words: structural analysis, two-component pharmaceutical term model, pharmaceutical terminology.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Смольська Л. Ю.

УДК 81'373.45-115:778.5(045)

Н. М. Лоскутова

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ У ТЕРМІНОСИСТЕМІ КІНЕМАТОГРАФА ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Лексичне наповнення будь-якої мови достатньо різноманітне за своїм складом, але жодна з мов не може задовольнятися виключно внутрішніми ресурсами для повноцінного розвитку. В процесі економічних, політичних і культурних зв'язків між народами відбуваються безперервні мовні контакти, внаслідок чого в тій чи іншій мові з'являються нові слова – запозичення, які збагачують словниковий склад мови. Таким чином, запозичення можна розглядати як невід'ємну складову будь-якої мови.

Окремим випадком процесу запозичення є використання інтернаціоналізмів, тобто запозичених слів, що мають міжнародний характер вживання (вживаються не менше ніж у трьох неспоріднених мовах), які співпадають за зовнішньою формою і мають подібну семантику. Протягом останніх десятиліть проблема дослідження інтернаціоналізмів перебувала в центрі уваги лінгвістів. У роботах

В. В. Акуленка, Ю. А. Бельчикова, А. С. Д'якова, І. М. Кочан, Г. Е. Рицаревої, П. О. Селігея, Е. М. Солодухи було висвітлено питання походження інтернаціоналізмів, особливості їх функціонування в різних галузях знань, визначено принципи класифікації інтернаціоналізмів, проведено дистрибутивний аналіз елементів в інтернаціональному слові, виявлено особливості взаємодії інтернаціоналізмів та ареальної лексики [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

В той же час питання використання інтернаціоналізмів не втрачає своєї актуальності, особливо в плані співвідношення національних та інтернаціональних елементів. Зокрема, це стосується кінематографічної термінології французької та української мов, в яких проблема функціонування інтернаціоналізмів ще не знайшла детального відображення.

Метою статті є зіставне дослідження морфологічної будови та етимологічних особливостей інтернаціоналізмів у кінематографічній термінології французької та української мов. Об'єктом дослідження виступає французька та українська кінематографічна термінологія. Предметом дослідження є структура та особливості функціонування інтернаціоналізмів у сфері французької та української кінематографічної термінології. Корпус проаналізованих кінематографічних термінів у французькій мові становить 4500 одиниць, в українській мові – 4000.

В термінології будь-якої мови і в будь-якій терміносистемі питома вага інтернаціоналізмів досить значна. Це пояснюється зростаючою тенденцією міжнародного кооперування, підвищенням наукового і культурного рівня, необхідністю розробки міжнародної термінології для полегшення спілкування фахівців з різних країн. Найчастіше в ролі інтернаціоналізмів виступають терміноелементи класичних мов – латинської та грецької – що обумовлено їх «всехністю» і в той же час їх «нічийністю» [9, с. 172]: дані терміноелементи фігурують у багатьох мовах, але в той же час не належать жодній мові. В європейському культурно-історичному ареалі довгий час саме латинська і грецька мови були мовами науки, на яких писалися наукові праці [3, с. 113]. І сьогодні греко-латинські елементи відіграють більш значну роль у порівнянні з інтернаціоналізмами національного походження – галліцизмами, англіцизмами, германізмами або русизмами.

Використання інтернаціональних терміноелементів має низку переваг. Перш за все, інтернаціоналізми легко входять у вживання фахівців за рахунок того, що вони є короткими і економічними утвореннями [10, с. 72]. Греко-латинські елементи зазвичай однозначні, точно термінують поняття і мають класифікаційні властивості [11, с. 54]. Внаслідок своєї невмотивованості у рідній мові вони не викликають небажаних асоціацій [12, с. 35]. У структурному відношенні інтернаціоналізми мають необмежені словотворчі можливості, завдяки чому можуть утворюватися цілі серії однокорених слів-термінів

[13, с. 74]. Важливою умовою є лінгвістичне оформлення термінів-інтернаціоналізмів згідно із законами мови-реципієнта.

У французькій мові статус інтернаціоналізмів мають «книжкові» запозичення з грецької і латинської мов (так звані «*emprunts savants*») [14, с. 141]. З тих пір як французька мова оформилася в якості самостійної мови, латинська мова є невичерпним джерелом для поповнення лексичного складу, поставляючи як готові лексеми (які зазнали ряд фонетичних та граматичних змін), так і словотворчі компоненти у вигляді різних афіксів (пре- та постпозитивних формантів). Найчастіше латинські та грецькі лексеми ставали згодом інтернаціоналізмами або за рахунок прямого паралельного проникнення в низку європейських мов в один часовий проміжок, або опосередковано: ці лексеми запозичувалися французькою мовою, оформлялися згідно з її нормами, а потім, завдяки мовним контактам, проникали в інші мови. Так, латинські лексеми *animatio*, *aureola*, *negativus*, *objectivus* можна назвати прямими інтернаціоналізмами, оскільки вони були запозичені безпосередньо із латинської мови не тільки французькою (*une animation*, *une auréole*, *un négatif*, *un objectif*), але і, наприклад, англійською (*animation*, *aureole*, *negative*, *objective*) та українською (*анімація*, *ореол*, *негатив*, *об'єктив*) мовами. У свою чергу, латинські лексеми *copia*, *exposition*, *planus*, *versio* (у французькій мові: *une copie*, *une exposition*, *un plan*, *une version*), є опосередкованими інтернаціоналізмами, оскільки в англійській мові вони класифікуються як запозичення з старофранцузької мови (хоча в українській мові ці лексеми запозичувалися безпосередньо: *копія*, *експозиція*, *план*, *версія*).

Зазвичай латинізми використовуються в термінології французького кінематографа для позначення кіноапаратури та кінообладнання, називання процесів, пов'язаних з кінопоказом, номінування способів проявлення кіноплівки, а також зберігання та реставрації фільмокопій.

Грецизми, що функціонують у кінематографічній термінології французької мови, представлені набагато слабкіше (60 % латинізмів, 40 % грецизмів). Найчастіше вони позначають етапи створення фільму, деталі та механізми, які використовуються під час знімання, способи одержання кінозображення, величини та одиниці вимірювання, що використовуються в кіновиробництві, і прилади, що їх реєструють. З них прямими інтернаціоналізмами можна назвати *un graphisme*, *un menisque*, *un métrage*, *un synopsis*, а опосередкованими – *une acoustique*, *une dramaturgie (du film)*, *un épisode*, *une épopée*.

Враховуючи той факт, що дуже часто латинська мова запозичувала грецькі лексеми (після чого вони потрапляли у французьку мову), можна стверджувати, що грецькі елементи також відіграють помітну роль у створенні кінематографічних термінів: *une comédie* < **лат.** *comodia* < **гр.** *komodia*, *diaphragme* < **лат.** *diaphragma* < **гр.** *diaphragma*,

programmeur < лат. *programma* < гр. *programma*, *scène* < лат. *scaena* < гр. *skene*.

Свідченням повного засвоєння греко-латинських лексем у французькій мові є словотворча активність для утворення семантично пов'язаних словотворчих рядів: *perforer – une perforation, une perforeuse; obturer – une obturation, un obturateur; un épisode – épisodique, épisodiquement; un mètre – métrer, un métrage*.

Істотну роль інтернаціональні греко-латинські морфемі відіграють під час утворення складних термінів, коли нові лексичні одиниці утворюються шляхом складання кореневих основ, запозичених з цих класичних мов [15, с. 32]. Подібне словоскладання також носить назву книжкового. При цьому греко-латинські кореневі основи можуть поєднуватися одна одною, а також з національними та запозиченими елементами [5, с. 61]. У французькій кінотермінології мають місце:

- складання латинських кореневих основ: *un contre-jour, un internégatif, une plate-forme*;

- складання грецьких кореневих основ: *une phonogramme, une stéréocinématographie, une strobostéréoscopie*;

- греко-латинські утворення: *un circarama, un contre-type, une pseudosolarisation, une sensitogramme*;

- поєднання інтернаціональних кореневих основ та національних (або запозичених) основ: *un cinéclub, une contre-griffe, une intermodulation, une stéréocamera, ultracontaste*.

Найбільшу продуктивність мають латинські основи ***contre-, extra-, multi-, poste-, super-, trans-, ultra-, -forme***; найбільш часто вживаними грецькими основами є ***ciné-, hyper-, photo-, poly-, pseudo-, stéréo-, télé-, -gramme, -graphie, -mètre, -rama, -scopie***.

Афікси греко-латинського походження також активно використовуються для створення похідних одиниць від уже наявних французьких кінематографічних термінів. Завдяки їх універсальному характеру вони можуть приєднуватися як до греко-латинських, так і до національних і запозичених лексичних одиниць. У французькій термінології кінематографа найбільш продуктивними є латинські афікси ***bi-, dé-, im-(in-), pré-, re-, sub-, sur-, -ation, -ateur,-able***; активно використовуються грецькі афікси ***ana-, apo-, di (a)-, iso-, pan-, -isme, -ist***, наприклад: *afocal, une anamorphose, binaural, un caligarisme, une coproduction, une déformation, panchromatique, projetable, une représentation, synchrone*.

Що стосується інтернаціоналізмів з інших європейських мов, що існують у французькій кінематографічній термінології, то вони представлені невеликою кількістю. Так, було виявлено інтернаціоналізми з голландської (*un bloc, un écran*), німецької (*un blockhaus, une griffe*), італійської (*un cadre, un format, une masque, un scénario*) та англійської (*un disque, un film, un mixage, un remake, un travelling*) мов, з явною перевагою англіцизмів (70 %) та італіянізмів (30 %).

Українській кінематографічній термінології також властива наявність міжнародних лексем у її складі. Використання іншомовних терміноелементів і термінокомпонентів (у першу чергу, грецьких і латинських) дозволяє задовольнити потреби української терміносистеми кінематографа в номінації своїх понять. Так, з латинської мови в кінематографічну термінологію української мови увійшли такі терміни: *актор, візуалізм, конденсор, копія (фільму), оператор*.

Грецька мова стала джерелом для таких українських кінематографічних термінів: *діафрагма, драматург, меніск, паралакс*.

Деякі грецькі та латинські лексеми також потрапили в українську кінематографічну термінологію опосередковано, найчастіше за посередництвом французької, німецької польської та російської мов: *артист, експонувати, дубль, павільйон, сценарій, фокус*.

Корпус українських кінематографічних термінів містить велику кількість складних термінів, які утворюються за тими ж моделями, що й у французькій термінології кінематографа, а саме:

- складання латинських кореневих основ: *кольорокорекція, латенсифікація, люмінісценція*;
- складання грецьких кореневих основ: *кіноскоп, монохроматичність, стереоскопія*;
- греко-латинські утворення: *експонометр, кіноаматор, стереоефект*;
- поєднання інтернаціональних кореневих основ та національних (або запозичених) основ: *кінознавство, контришар, стереозвук*.

Найбільш активно в українській кінематографічній термінології використовуються наступні кореневі основи: латинські – *інтер-, контр-, супер-*; грецькі – *кіно-, стерео-, теле-, -метр, -скоп, -фон, -фото*.

Як і у французькій мові, в кінематографічній термінології української мови широко поширене вживання греко-латинських афіксів, які можуть комбінуватися з національними та запозиченими терміноелементами:

- латинського походження: *а-, де-, ім-, ін-, пре-, ре-, суб-, -ант, -атор, -ація*, наприклад, *екранізатор, інсценізація, компресор, субтитр*.
- грецького походження: *а-, ана-, ді-, ізм-, ізо-, пан-, -іст*, наприклад, *анаморфоз, діапроектор, сенситометрист*.

Крім термінів греко-латинського походження, в кінематографічній термінолексичі української мови присутні інтернаціоналізми з інших мов. Найбільш численну групу представляють галліцизми (*атенюатор, кадр, каше, монтаж*) та англіцизми (*вестерн, мікшування, римейк, фільм*). Інтернаціональні запозичення з інших мов є спорадичними і представлені одним-двома термінами.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити такі висновки.

Велику частину інтернаціоналізмів у французькій та українській кінематографічній термінологіях представлено запозиченнями з

класичних мов (латинської та грецької), які потрапили в ці мови або безпосередньо, або опосередковано.

В обох терміносистемах кількість латинізмів перевищує кількість грецизмів. По відношенню до французької мови це пояснюється її прямим спорідненням з латинською мовою, а превалювання латинізмів в українській – тим, що саме латинська мова була міжнародною мовою науки до XIX століття.

Для утворення нових французьких та українських кінематографічних термінів грецькі терміноелементи (кореневі основи і афікси) використовуються набагато активніше, ніж латинські. Греко-латинські терміноелементи активно поєднуються одна з одною, а також з національними та запозиченими лексемами.

За винятком англіцизмів і італіянізмів у французькій мові та англіцизмів і галліцизмів в українській, інтернаціональна лексика з інших національних мов не відіграє значущої ролі для створення нових французьких та українських кінематографічних термінів.

На наш погляд дослідження інтернаціоналізмів є досить перспективним, оскільки дозволяє краще зрозуміти особливості взаємодії національних та інтернаціональних елементів. Для того щоб інтернаціональна лексика сприяла глобалізації у сфері науки, не порушуючи при цьому внутрішню структуру мови, необхідно проводити організовану роботу по термінологічному плануванню і стандартизації.

Список використаної літератури

- 1. Акуленко В. В.** Вопросы интернационализации словарного состава языка / В. В. Акуленко. – Х. : Изд-во Харьк. ун-та, 1972. – 215 с.
- 2. Бельчиков Ю. А.** Интернациональная терминология в русском языке / Ю. А. Бельчиков. – М. : Учпедгиз, 1959. – 78 с.
- 3. Д'яков А. С.** Основи термінотворення: семант. та соціолінгвіст. аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Вид. дім «КМ Academia», 2000. – 218 с.
- 4. Кочан І.** Іншомовні слова: кальки чи національні відповідники? / І. Кочан // Українська наукова термінологія : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 11 груд. 2011 р. – К. : Наук. думка, 2009. – № 2. – С. 9 – 26.
- 5. Рыцарева А. Э.** Прагмалингвистический аспект интернациональной лексики (на материале английского языка) : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Анна Эдуардовна Рыцарева. – Волгоград, 2002. – 197 с. : ил.
- 6. Селігей П. О.** Що нам робити із запозиченнями / П. О. Селігей // Українська мова. – 2007. – № 3. – Ч. 1 – С. 3 – 16.
- 7. Селігей П. О.** Що нам робити із запозиченнями / П. О. Селігей // Українська мова. – 2007. – № 4. – Ч. 2 – С. 16 – 32.
- 8. Солодухо Э. М.** Проблемы интернационализации фразеологии / Э. М. Солодухо. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1982. – 148 с.
- 9. Реформатский А. А.** Мысли о терминологии / А. А. Реформатский // Современные проблемы русской терминологии : сб. ст. – М. : Наука, 1986. – С. 163 – 198.
- 10. Кияк Т. Р.** Лингвистические аспекты терминоведения: учеб. пособие / Т. Р. Кияк. – К. : УМК ВО,

1989. – 104 с. **11. Лингвистический** аспект стандартизации терминологии : [под ред. В. П. Даниленко, И. Н. Волкова, Л. А. Морозова, Н. В. Новикова. – М. : Наука, 1993. – 127 с. **12. Даниленко В. П.** Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов / В. П. Даниленко // Исследования по русской терминологии. – М. : Наука, 1971. – С. 7 – 67. **13. Крижанівська А. В.** Склад і структура термінологічної лексики української мови : [уклад. А. В. Крижанівська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько та ін.]. – К. : Наук. думка, 1984. – 194 с. **14. Лопатникова Н. Н.** Лексикология современного французского языка / Н. Н. Лопатникова, Н. А. Мовшович. – М. : Высш. школа, 2001. – 248 с. **15. Левит З. Н.** Лексикология французского языка: для ин-тов и фак. иностр. яз. / З. Н. Левит. – М. : Высш. школа, 1979. – 160 с.

Лоскутова Н. М. Характеристика інтернаціоналізмів в терміносистемі кінематографа французької та української мов

Статтю присвячено дослідженню особливостей функціонування інтернаціоналізмів у кінематографічній термінології французької та української мов. Проаналізовано особливості морфологічної будови інтернаціоналізмів, а також висвітлено питання їх походження у зіставному аспекті. Виявлено спільні та відмінні риси кінематографічних термінів-інтернаціоналізмів у двох неблизкоспоріднених мовах. Визначено, що використання інтернаціональних термінокомпонентів та терміноелементів дозволяє задовольнити потреби французької та української кінематографічних терміносистем.

Ключові слова: інтернаціоналізм, термінологія, запозичення, термін терміноелемент.

Лоскутова Н. Н. Характеристика интернационализмов в терминосистеме кинематографа французского и украинского языков

Статья посвящена исследованию особенностей функционирования интернационализмов в кинематографической терминологии французского и украинского языков. Проанализированы особенности морфологического строения интернационализмов, а также освещены вопросы их происхождения в сопоставительном аспекте. Выявлены общие и отличительные черты кинематографических терминов-интернационализмов в двух неблизкородственных языках. Определено, что использование интернациональных терминокомпонентов и терминоэлементов позволяет удовлетворить потребности французской и украинской кинематографических терминосистем.

Ключевые слова: интернационализм, терминология, заимствование, термин, терминосистема.

Loskutova N. M. The Characteristics of Internationalisms in the Cinematography Terminological System of French and Ukrainian Languages

The article deals with the research of the peculiarities of functioning of internationalisms in the cinematographic terminology in French and Ukrainian languages. Peculiarities of morphological composition of internationalisms are analyzed, and the issues of the origin of internationalisms in the comparative aspect are covered. Common and different features of cinematographic international terms in two not closely-related languages are revealed. It is established that international borrowings from the classical languages play an important role in forming of the class of cinematographic terms in the French and Ukrainian languages. The terminology of cinematography in the compared languages contains a great number of individual borrowings from Latin and Greek. Certain terms in the sphere of cinematography are the indirect internationalisms. Greek and Latin elements of terms are actively used for the building of compound and derivative terms due to their universal character. Besides the terms of Latin and Greek origin to the cinematographic terminology belong international borrowings from some Romanic-Germanic languages. It is proved that the usage of the international components and elements of terms allows to content the needs of the French and Ukrainian cinematographic systems of terms.

Key words: internationalism, terminology, borrowing, term, the term element.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Морєва Г. Г.

УДК 811.111'373.46'373.612.2:502.1

М. Я. Саламаха

**СЕМАНТИЧНИЙ ПРОЦЕС МЕТОНІМІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО
ТЕРМІНА СФЕРИ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ**

Словниковий фонд мови постійно змінюється та поповнюється, особливо це відчутно в галузевих термінологіях. Способи утворення термінів привертали увагу багатьох науковців та термінологів. На думку В. С. Марченко поповнення термінологічного фонду відбувається наступними способами: 1) лексико-семантичним, який полягає у термінологізації слів загальноживаної лексики; 2) морфологічним (утворення термінів за допомогою афіксів, основ, конверсії чи аббревіації); 3) синтаксичним, тобто складання словосполучень, [1, с. 36-39], що є найпродуктивнішим способом утворення термінів сфери